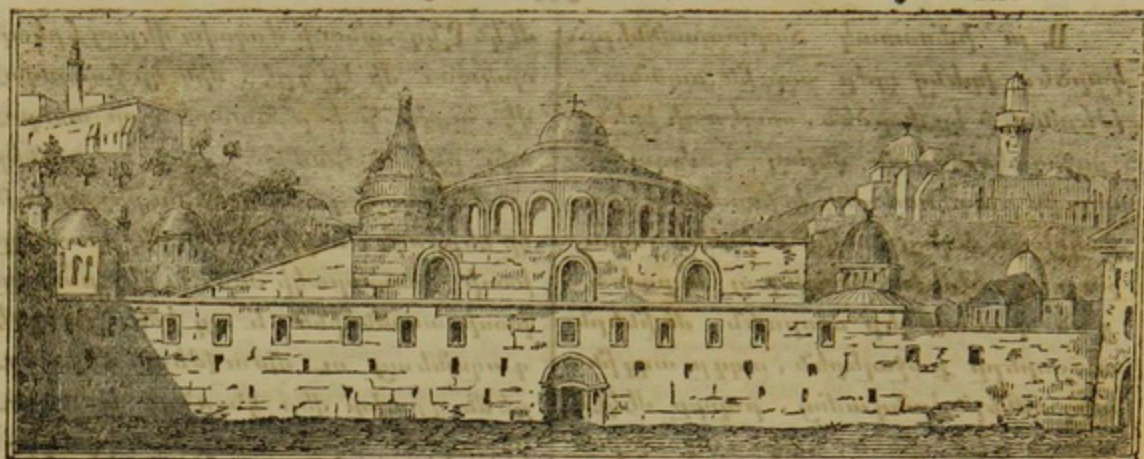

Մ Ի Օ Մ

ՈՒԹՆԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ
ԹԻԻ 11.

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ՆՈՅՆԱՐԵՐ 30
1873

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԱԶԳԻՆ ԱՐԴԻ ՎԻՃԱԿԸ

ԱԶԳԻՆ ներկայ վիճակին վերայ ամեն Հայու զգացումն կրող սիրտ ՚ի խոր խոցելով կը վշտանայ և եթէ անկարող է եւք մի գտնել՝ աղիւղորմ կը յառաջէ. վասն զի կը տեսնէ, որ ժողովուրդն յուզեալ խռովեալ և երկպառակ է, կը տեսնէ որ իբրեւ Հրեշտակ, իբրեւ փրկիչ Ովսումնաշու ՚ի գահ Ազգային իշխանութեան բարձրացած Խրիմեան Ս. Պատրիարքն՝ խաչեացի՝ խաչեացիով գահադուրի լինելէն վերջն ալ առեկալին կը նախատուի ու կը հաւածուի. Ազգային Վարչութիւնը լուծեալ վիճակի մէջ, ընդհանուր ժողովն երկդառակ եւ միմիայն Եւրոպայեայ նմանած լինելու համար աջակողմեան ու ձախակողմեան տնուններ, յառա-

ջաղխմական և չեղաղխմական մտկոյի. ներ առած՝ կը կարծէ թէ ամեն բան լրացած է, ալ լուսաւորութեան ծաւրն հասած է. Սրտացաւ ազգայինը այս տմենուն հետ մէկտեղ կը տեսնէ տղի հրատարակային առեկառքաններ, խմբագիրներ և յօդուածագիրներ. որոց ամեն մէկը ինքզինք Գլխովնեւայ և Կիկերոնի տեղ դրած, ամենքն ալ իբր ժողովուրդեան բարւոյն աշխատող կը ներկայանան, կը խօսին, կը գոռան, կորտան կը շանթեն և իրենց շահասիրութեան եւ ինքնապաշտութեան շանթէն ելած կայծակը կ'անկանի ժողովուրդեան մէջ, կը սրտուէ և կը բռնէ սրտերն իրարմ, և ահա թշուառն այն ուղիւն ալ այն է:

Այս իմաստակ ճարտասանները կարծես իրենց ոյժը ազգին սպանու-
թեան մէջ կը փորձեն, որպէս զի իրենց
յաջողակութեան վերայ համոզուած
ազգին բազմատեսակ կորստեանց շեղ-
ջակոյտին վերայ նստին և իրենց չարա-
շուք յաղթութեան վերայ ուրախա-
ցած գաւաթներ պարպեն. մոլիններն
ու չարերը քաջալերեն, ազգը ազգին,
անդամներն՝ անդամոց, բոլորը մէկէն
գլխոյն դէմ ղինեն, հակառակութիւն
սերմանեն, մինչեւ իսկ գաւառացին
գրգռեն. ստուծեան ու խաբէութիւն
ղեղանին, այնչափ ցածնան ու նուաշ-
տանան, որ շահասիրութեան զոհն
ամեն ազգային իրաւունք, գործերը
ստուծեամբ կերպարանափոխեն, ու-
մանք ստուարացնեն և ոմանք մեղմա-
ցնեն, ճշմարտութիւնը խեղդեն ու
ընդ աւաղեն, և ապագայ պատմին
զայրութիւն և նզովիցը արժանանան:

Արտեսնէ որ ոմանք անափառու-
թեամբ անգոյ պատիւներ կերտողն և
կամ իրենց ամենօրեայ աղարտած, եղ-
ծած, ապականած ու կորուսած պատիւ-
ւը ժողովրդէն, Վարչութիւնէն Գահա-
կալէն և ուրիշներէն կը բնտռեն. եւ
որպէս զի իրենց վատութիւնը ծածկը-
ւի, կ'ենեն զայլ կը մրտան, եթէ ու-
րիշ չը գտնեն կղերականները պատ-
րաստ են, իսկոյն կղերական մի կը ձը-
դեն մէջ տեղ կը նստատեն, կամբաս-
տանեն կը դատեն և կը դատաբար-
տեն, մինչեւ որ իրենց ըրածը մոռցը-
ւի: Բայց այս պարագայներուն մէջ
ազգն ինչ կը տուժէ, աչքերնին դէպ
ի Պօլս դարձնող գաւառացին ինչ
կը քաշէ. Սեփաստիոյ հաւատուրաց
անդգամին բարբարոսութիւնը մինչեւ
ինչ աստիճան կը հասնի. ընդդէմ Տէ-
րութեան օրինաց ինչեր կը գործուին
նոն ուրիշ գաւառներու մէջ, գրա-
կան ասպարիղի շահատակաց փոյթը չէ.

մէկն Անդհանուր ժողովոյ վերայ երկար
պարտու մի կը դրէ. մին կը ջատագո-
վէ. ուրիշ մը իւր Պատրիարքը անպա-
տիւ ընելու համար երկար նուագներ
յօրինելու չը գանգաղի, ուրիշ մը զայն
կը ներբողէ, ուրիշ մը ուրիշ բան կը
խօսի հրապարակի մէջ, ուրիշ բան կը
խօսի առանձինն, և այլ իմն կը գործէ
գաղանկաց ու մթութեան մէջ. եր-
բեմն գլուխը վեր կ'առնու և Ազգա-
սիրութիւն ինչն է, հայրենասիրութիւն
է ցրածս, Ազգ իմ, քու օգտիդ համար
կը գործեմ, գոչելով ազգին երեսը մու-
խիւր կը փչէ և մթութեան մէջ իւր որ-
սը քերթելու կ'ըզապի:

Այսպէս մեր գրագէտներն չը կրը-
նալով իրենց ոյժը արտաքին թշնա-
մեաց դէմ գործածել եւ չը կրնալով
ներքին չարեաց ու վնասակարութեանց
դիմագրաւել, ազգը խռովելու, եղբարց
մէջ թշնամիներ ու հակառակորդներ
գոյացնելու կ'աշխատին և իրենց կա-
րողութիւնն նոցա վերայ կը փորձեն,
և կը հասցնեն զազգն այն վիճակին յու-
րում է այսօր:

Ժամանակ մի կար յորում կ'ըսուէր
թէ ազգն առանց օրէնքի կը կառավա-
րուէր, և մէն մի Իշխանի, Ամիրայի
կամ յառաջակայի կամքն օրէնք էր.
Ազգը որ կողմ ուզէին այն կողմը կը
տանէին իշխանութեան և դրամի ու-
ժով: Այն, ենթադրենք թէ կար պղ-
պիսի ժամանակ, առանց նոյն ժամա-
նակի լաւութիւններն ալ յիշելու որ
ազգային գործ մի Իշխանի մը կամ Ա-
միրայի մը ձեռք շուտով կը ընանար,
որ ազգային տուրքերու հանգանակու-
թեան ատեն նոցա մեծամեծ գումարներ
գրուելովը հասարակութիւնն ալ ա-
նոնց կը նայեր կը գրուէր եւ շուտով
կը վճարուէր և այն և այն. առանց
իսկ օգուտ մի բարիք մի մտածելու եւ
թէ միմիայն նոցա ժամանակ եղած աղ-

նաժուլթիւնն ու սրտակառանքը, կարգապահութիւնն ու խողազութիւնը մտածուի, բաւական է այժմեան օրէնքով ի գործ դրուած անօրինութիւնները յանդիմանելու. վասն զի այժմ ամեն չարիք կը գործուին այն ժամանակէն աւելի, բայց որովհետեւ ընդ պատրուակաւ օրինաւորութիւն է, որովհետեւ (այս ինչ կանոնին այս ինչ յօդուածը, կամ Սահմանադրութեան այն ինչ յօդուածը այսպէս կը տրամադրէ) ըսելով կը գործուին, ուստի վնասակար չեն սեպուիր, բայց միմէ պատրուակը չարիքը կրնայ արգարաջընել, քան լիցի. եթէ Թեղութիւնը բուն վասն ամենամեծ փառացն Աստուծոյ պատրուակին տակ գործած չարութիւնները սրտամութեան և տշխարհի առջեւ կրցան արգարանալ, ասանցն ալ կարգարանայ, Տիեզերքի մէջ Նախախնամութեան ձեռք հաստատուած արգարութեան ստիկանը կը հասուցանէ մարդկան բոլոր ամբարշտութեանը եւ անիրաւութեանը փոխարէն, որք ճշմարտութիւնը ստութեամբ կը գործածեն, որք Ընդհանուրին օգուտը մասնաւորաց շահուն կը զոհեն, որք ակնածութիւն, պատկառանք, ամօթխածութիւն մէկ կողմ դրած իրենց անձը ապրեցնելու համար ամեն միջոց արգար կը համարին և որք կամքերնին յառաջացնելու համար ամեն նուիրական բան ոտնակոխ կ'առնեն. ազգին վնասը դատախազ պիտի լինի և իրենք վնասէ չը պիտի զերծանին, ով որ ալ լինին, քանի որ հասարակաց խաղաղութիւնը կը վրդովեն, քանի որ բազմաթիւ վտանգեալներու ազադակները խեղդելու առիթ կը լինին և քանի որ Ազգն այսպէս անխնայութեան մատնելով ամեն բարեկարգութիւն և օրէնք ոտնակոխ կ'ընեն, օրհնութիւնն ու հանդիստ ժառանգելիք չունին:

Բայց դու ո՞վ Ազգ Հայոց, մինչեւ ցերեւ տակաւին հողմակոծ ծովու նըման ամեն հովի պիտի ծփաս ու տատանիս, ինչո՞ւ եղելութեանց և խօսուածոց վերայ հասուն դատողութիւններէք վճռակի չես որոշեր, ո՞ւր է քու բարեպաշտութիւնդ, որ սրբութեան տաճարիդ մէջ որքու Աստուծոյդ հետ հաղորդակցութիւն ընելու ատենդ ալ կիրք կը տածես, սրբութեան խորհուրդը կ'անպատուես, աղմուկ ու շփոթութիւն կը հանես Պատրիարք մի ձգելու համար, որ մէկ հըրամանդ բաւական է. քանզի դու դրբիւր և դու կարող ես վերցնել, Հերիք է Ազգ իմ, պատուական Ազգ. բու օգուտիդ համար միաբանէ, համակամ գործէ, ամեն գործ իւր տեղը և իւր օրինօքը կատարել սովորէ, երկպառակութիւնն ու խռովութիւնը հերիք է ինչ որ բերաւ քու գլխուդ չարամիտ ու վատասիրտ որդւոցդ ձեռք: Ազգ իմ, Ժողովուրդ Հայոց, քու իշխանութիւնդ մեծ է, դու կարող ես պատու հասել քեզ չարիք հասցնող ստահակները ով որ ալ լինին, բայց հանդարտութեամբ, առանց խռովելու, իշխանական ծանրութեամբ և վեհանձնութեամբ. այո, դու յայնժամ պիտի խաղաղիս, յայնժամ դու քեզմէ օգուտ պիտի քաղես երբ չարերը պատժես և բարիները վարձատրես առանց աչառութեան, առանց կողմնասլահութեան և առանց որ և իցէ նկատման. ամեն վիճակի և աստիճանի մարդ՝ երբ իւր պարտուց դէմ կը մեղանէ, պէտք է փոխարինութիւն ընդունի, նոյնպէս լաւ պարտականատար անձին յարգը պէտք է ճանչուի. Յանցաւորն առանց ինքնին զղջալու մի արգարացներ և պաշտօնի գործածէր. գործունեայն շատ խօսիկէն պէտք է որոշուի. անոնք որ շատ կը խօսին ու չեն գործեր, պէտք է ըն

կերութենէ յարգ չր Գանեն, գործը
խօսքին չը յարմարողը օգտակար մարդ
չը կրնար լինիլ, այնպիսին Բարոյական
պաշտօններու մէջ մի գործածէր, վարկ
մի բնծայեր, որ զգաստանայ և ուրիշն
ալ խրատուիւ Այս է քու օգուտդ և
այս է քու փրկութիւնդ, իսկ քանի որ
պաշտօնեայներդ կը կարգես և ալ չես
հսկեր և եղածներն ու դարձումները
ժամանակին նկատողութեան չես առ-
նոր, անշուշտ այն ատեն յանցանքները
կը զիջուին, գործերը կը ծանրանան
ոտահակները զիրենք բաջալերուած
տեսներով կը շատնան և այսպէս իսկ
զաղութիւնդ կը վրդովեն, քու հեզիկ
ու հանդարտ հակողութիւնդ ձնշումն
կը համարին եւ զքեզ այս վիճակին
կը հասցնեն:

Թէպէտ հարկ չէ որ ամեն բան
փորձով սովորինք բայց թող այս եւս
նոր փորձ մի լինի, այսուհետեւ աւելի
խոհեմ շարժէ ձեռքդ եկած և քեզ
պատկանած գործը ուրիշին մի ձգէր,
պաշտօնեայներդ մինակ մի թողուր,
գործովդ, օրինապահութեամբդ եւ
նպատակներովդ օգնէ անոր, պարտդ
հաստը և իրաւունքդ պահանջէ, եղ-
բայրսիրութիւնն ու խաղաղութիւնը
քու ամեն գործոցդ հիմն բռնէ, այն
ատեն Աստուծոյ օրհնութիւնն ալ քու
և քու բոլոր գործոցդ վերայ պիտի ծա-
ւալի, բեղմնաւոր պիտի լինի աշխա-
տութեանցդ մէջ եւ երջանկութիւն
պիտի վայելես, զոր ի սրտէ կը բարե-
մաղթեն քեզ քու հարազատ որդիքդ
և որոյ համար միշտ կ'աշխատին:

Պ Ա Ր Տ Ա Ի Ո Ր Ո Ի Թ Ի Ի Ն

ԱՇԽԱՏԵԼՈՒ

Աշխատութիւնը օրէնք է,
ով որ չ'աշխատի ձանձրանալով
պիտի աշխատի տանջուելով:

Վ. ՀԻՆՈ

Երկինք Աստուծոյ փառքը կը պատ-
մէ, և հաստատութիւնը անոր ձեռա-
գործերը, կ'ըսէ սաղմոսեւրդու Մար-
գարէն Դաւիթ: Ասոր փորձով կը հա-
մոզուինք երբ ուշադիր նկատելով եր-
կինքն ու երկիրը տեսնեմք՝ որ Տիե-
ղերաց արարիչ Աստուածը՝ իւր ի-
մաստուն արարչագործութեամբ ինչ-
պէս զեղեցիկ կարգադրած է բնու-
թիւնը՝ որ տարերք զբանջելի ներգաշ-
նակութեամբ շարունակ գործունէու-
թեան մէջ լինելով իրենց պաշտօնը ան-
վրէպ կը կատարեն, որով և մարդուս
հիացում ու միանգամայն մոտանողու-
թիւն կը պատճառեն:

Տիեղերք ընդարձակ ուսումնորան-
մ' է լի ուսանելի անհամար առարկա-
ներով և բնութիւնը ձրի եւ բարձր
ուսուցիչ մ' է խորհող մտքերու հա-
մար, որ կ'ուսուցանէ մարդուն շատ
գիտութեանց հետ մէկտեղ նաեւ գոր-
ծունէութեան և աշխատութեան մեծ
կարեւորութիւնն ու պարտք մը լինելը:

Նախախնամողն Աստուած որ յու-
շունչէ գոյացուց զամենայն, երբէք ան-
պիտան կամ անգործ բան մը տեսնած
չէ՝ արարածոց մէջ, այլ՝ ամենայն ինչ
ստեղծուած են գործի մը և նպատակի
համար, որոց շատերուն պաշտօնը մեզ
անձանթ է, մարդկային գիտութեան
դեռ եւս անկատարելագործութեան
պատճառաւ:

Մեր ամենօրեայ ապրելու եղանա-
կէն կը սովորինք որ Աստուած անշունչ